

DEPARTAMENT DE CULTURA I MITJANS DE COMUNICACIÓ

ACORD

GOV/18/2009, de 10 de febrer, pel qual es declara bé cultural d'interès nacional, en la categoria de zona arqueològica, el jaciment del Molí d'Espígol, al terme de Tornabous.

Per Resolució CMC/2142/2008, de 18 de juny (DOGC núm. 5169, de 9.7.2008), es va incoar expedient de declaració de bé cultural d'interès nacional, en la categoria de zona arqueològica, a favor del Molí d'Espígol, al terme de Tornabous, i es va obrir un període d'informació pública.

S'han complert tots els tràmits preceptius en la instrucció d'aquest expedient d'acord amb el que estableixen els articles 8 i següents de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català.

Vistos els informes favorables del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català i de l'Institut d'Estudis Catalans;

Vist que en la tramitació de l'expedient no s'ha presentat cap al·legació;

A proposta del conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació, el Govern de la Generalitat de Catalunya

ACORDA:

—1 Declarar bé cultural d'interès nacional, en la categoria de zona arqueològica, el jaciment del Molí d'Espígol, al terme de Tornabous, (Urgell), segons la descripció i la ubicació que consten a l'annex 1 d'aquest Acord. La delimitació de la zona arqueològica, la justificació de la qual consta a l'annex 2, es detalla al plànol que es publica amb aquest Acord.

—2 Incloure com a objecte de protecció els béns mobles vinculats al jaciment arqueològic.

—3 Publicar íntegrament al DOGC i al BOE aquest Acord, de conformitat amb el que preveu l'article 12 de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català, i notificar-lo als interessats i a l'Ajuntament del municipi on radica el bé.

—4 Contra aquest Acord, que exhaureix la via administrativa, es pot interposar recurs potestatiu de reposició davant el Govern de la Generalitat de Catalunya en el termini d'un mes, o bé recurs contenciós administratiu davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya en el termini de dos mesos, a comptar, en tots dos casos, des de la publicació al DOGC o des de la corresponent notificació.

Barcelona, 10 de febrer de 2009

LAIA BONET RULL
Secretària del Govern

ANNEX 1

Descripció i ubicació

El jaciment arqueològic del Molí d'Espígol és situat a la partida homònima que es troba al límit nord-oriental de la plana de l'Urgell, al terme municipal de Tornabous, a poc més d'1 km al nord-est del nucli urbà (coordenades UTM x=339656m, y=4619483m), comarca de l'Urgell. La seva alçada sobre el nivell del mar és de 315 m.

Es troba en l'àrea territorial que segons les fonts clàssiques estava ocupada per la tribu preromana dels Ilergets, de la qual és l'establiment més representatiu i de major entitat de tots els coneguts fins ara.

La coneixença de restes d'un poblat antic a la partida del Molí d'Espígol es remunta a molt abans de l'any 1919, data en què la Mancomunitat, sembla que a iniciativa de Josep Puig i Cadafalch, va promoure l'estudi d'unes restes d'època medieval al Molí d'Espígol.

A partir d'aquest moment, la investigació del jaciment es desenvolupa en tres fases principalment:

—1 En una etapa inicial, la recerca fou a càrrec de Mn. A. Llorens, del Museu Diocesà de Solsona, que hi va realitzar excavacions entre el 1971 i el 1972.

—2 A partir de mitjan dels anys 70 i fins al 1986, fou l'equip del professor J. Maluquer de Motes de la Universitat de Barcelona qui hi va dur a terme una intensa activitat que va permetre la descoberta d'una bona part de les restes actualment visibles.

—3 Entre els anys 1987 al 1999, el Servei d'Arqueologia de la Generalitat va dur a terme diverses intervencions, dirigides pel Dr. M. Cura. A partir de l'any 2000 va ser traspassada la gestió del jaciment al Museu d'Arqueologia de Catalunya. Actualment forma part de la xarxa d'espais patrimonials visitables a Catalunya a través de la Ruta dels Ibers.

Posteriorment, s'han dut a terme altres intervencions promogudes pel Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, propietari dels terrenys on es troba el jaciment.

El jaciment del Molí d'Espígol respon a un gran complex d'estructures que configuren un oppidum no solament delimitat per muralles, sinó també per altres vestigis que hi estan relacionats. La seva investigació i adequació ja ha aportat dades fonamentals per al coneixement de la protohistòria de la zona i en pot subministrar encara moltes més. El Molí d'Espígol és sens dubte un element clau i imprescindible per al coneixement de la cultura i la història dels ibers septentrionals i dels seus predecessors immediats.

Consta de dues àrees ben definides: d'una banda, l'àrea urbana, on es troben les restes visibles i visitables actualment i, de l'altra, l'àrea suburbana, que s'estén vers el nord, més enllà de les muralles de l'oppidum.

L'espai urbà presenta una organització complexa, a partir de dos grans eixos viaris, est-oest i nord-sud, que configura una planta pseudocircular o el·líptica, amb diverses portes d'accés, dues de conegudes, i recintes defensius (es pressuposa l'existència de 4 perímetres de muralla). L'urbanisme intern s'estructura en barris que agrupen construccions de tipus domèstic, d'emmagatzematge i d'ús comunitari, i també en espais oberts (places) interns.

L'àrea suburbana comprèn dues zones diferenciades que respondrien a un barri manufacturer (forns metal·lúrgics, ceràmics) i un camp de sitges.

Als voltants també hi ha vestigis corresponents a l'ibèric ple i segons la tradició oral hi podria haver un antiga bassa, estanyol o paleoestany.

Si bé els orígens de l'assentament cal situar-los en un moment final de la primera edat del ferro, a partir de la segona meitat del segle VI aC (ibèric antic) el jaciment adoptaria pràcticament la fesomia que avui dia coneixem. Durant els segles IV-III aC el jaciment assolirà el seu moment més òptim, i serà abandonat entorn del 200 aC com a conseqüència de la II Guerra Púnica i la desfeta del poble ibèric dels Ilergets.

L'evolució de l'estructura urbanística del jaciment ve marcada per una dinàmica constructiva diferenciable en fases, les quals configuren la seqüència cronològica de la vida del Molí d'Espígol dividida en tres grans períodes.

-I Ibèric antic, malgrat que avui s'hagin documentat restes d'una possible ocupació anterior que caldria situar en una fase protoibèrica. Són poc nombrosos i de difícil interpretació.

-II Ibèric ple, al qual pertanyen la pràctica totalitat de les restes visibles actualment.

-III Ibèric tardà. Aquest període consta d'una sola fase, localitzada únicament a l'extrem nord-oest. La causa principal d'aquesta residualitat rau en les remodelacions patides pel jaciment durant el segle passat i que van afectar els nivells més moderns del Molí d'Espígol, que eren els més superficials.

Molt probablement els esdeveniments de la II Guerra Púnica, les revoltes ilergetes d'Indíbil i Mandoni del 206 i del 205 aC i la posterior consolidació del poder romà a la Hispània Citerior durant els primers decennis del segle II aC foren, en conjunt, la causa del despoblament del Molí d'Espígol. Durant la pràctica totalitat del segle II aC sembla que s'hi produeix un hiatus fins aproximadament al final de la centúria, ja en un moment de plena romanització, quan es detecten indicis de reocupació també marcats per una evident voluntat d'estructuració de l'espai. Aquest darrer període probablement va ser molt curt, de només uns 25-30 anys, i el Molí d'Espígol va ser abandonat definitivament a les darreries del primer quart del segle I aC. Aquest marc cronològic coincideix amb el de les guerres sertorianes, les quals tingueren en aquestes contrades un dels marcs d'operacions més importants.

Es tracta, doncs, d'un dels oppidum d'època ibèrica més importants de Catalunya, des dels punts de vista científic i patrimonial, que d'acord amb el preàmbul de l'expedient de declaració reuneix els valors següents:

- Excepcionalitat i rellevància de les restes conservades, que permeten una aproximació al poblament ibèric del nord-est peninsular i un referent de la investigació prehistòrica europea. Es tracta del jaciment ibèric més extens i important, tant a nivell d'estructures constructives visibles com de visitables de les terres de Ponent. També les restes de cultura material recuperades (ceràmica, estris metàl·lics, utillatge lític, epigrafia) presenten una extraordinària varietat i qualitat de gran interès científic. Així mateix, alguns d'aquests objectes formen part d'exposicions permanents de museus, com ara el Museu Comarcal de l'Urgell, Tàrraga –MCUT. A més, el Molí d'Espígol mostra un patró d'assentament atípic en comparació amb altres nuclis de la zona de la mateixa època. Això li confereix una gran importància a nivell de Catalunya.

- Monumentalitat i complexitat de les estructures constructives: l'entramat urbà presenta una planificació amb la integració d'espais públics oberts i d'infraestructures (clavegueres), accessos monumentals, així com diferents perímetres defensius, que converteixen aquest jaciment en un element patrimonial de primer ordre, molt atractiu per a la visita pública.

- Intel·ligibilitat i capacitat de museïtzació: per les característiques de les restes abans esmentades i la pròpia naturalesa del jaciment des de l'any 1983, data en què la Direcció General del Patrimoni Cultural va construir un centre d'interpretació, ofereix un important potencial didàctic en el seu propi entorn territorial. Actualment ja forma part de les dependències del Museu d'Arqueologia de Catalunya.

ANNEX 2

Justificació de la delimitació

La delimitació de la zona arqueològica està totalment justificada per raons d'interès científic, patrimonial i social de preservar aquest importantíssim conjunt per

a les generacions futures. La línia que defineix l'àrea protegida s'ha traçat tenint en compte criteris científics, patrimonials, visuals, ambientals i de paisatge amb la finalitat de controlar les relacions entre jaciment i espai natural inherent, així com les intervencions que s'hi realitzin.

La zona de delimitació del bé cultural d'interès nacional ocupa la totalitat de les parcel·les 55, 56 i 77 del polígon 004 (paratge dels Terraforts) del terme municipal de Tornabous (comarca de l'Urgell), que són de titularitat del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, així com una franja de 20 metres d'amplada que s'estén al llarg de tota la banda nord de les parcel·les 49 i 50 del polígon 003 (paratge d'Espígol) del municipi de Tornabous, que són de titularitat privada. El bé cultural d'interès nacional comprendria, en conseqüència, el sector del ramal del camí vell de Santa Maria de Montmagastrell, que connecta amb el camí vell de Tàrrega, el qual discorre paral·lel al costat meridional de les parcel·les 56 i 77 del polígon 004 (paratge dels Terraforts) i al costat septentrional de les parcel·les 49 i 50 del polígon 003 (paratge d'Espígol); aquest ramal actua com a límit entre els polígons 004 i 003.

Els límits del bé cultural d'interès nacional són, doncs, els següents:

Límit septentrional: límit cadastral pel nord de les parcel·les 55 i 77 del polígon 004 (paratge de Terraforts) del terme municipal de Tornabous. Aquest límit queda definit pels punts 1, 2, i 3, marcats en el mapa de la declaració de BCIN, d'acord amb les coordenades relacionades.

Límit oriental: sector del camí d'Espígol que discorre en direcció nord-sud des de l'angle nord-est de la parcel·la 55 del polígon 004 (paratge de Terraforts) del terme municipal de Tornabous, fins a 20 metres més al sud de la cruïlla de l'esmentat camí amb el ramal del camí vell de Santa Maria de Montmagastrell que connecta amb el camí vell de Tàrrega (aquesta cruïlla correspon també a l'angle nord-est de la parcel·la 50 del polígon 003 -paratge d'Espígol- del municipi de Tornabous). Aquest límit queda definit pels punts 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 i 10.

Límit meridional: franja de 20 metres d'amplada que s'estén al llarg de tota la banda nord de les parcel·les 49 i 50 del polígon 003 (paratge d'Espígol) del municipi de Tornabous i que discorre paral·lela al ramal del camí vell de Santa Maria de Montmagastrell que connecta amb el camí vell de Tàrrega. Aquest límit queda definit pels punts 10, 11, 12, 13 i 14.

Límit occidental: límit cadastral per l'oest de la parcel·la 77 del polígon 004 (paratge dels Terraforts) del terme municipal de Tornabous, així com una franja de 20 metres del límit cadastral per l'est de la parcel·la 49 del polígon 003 (paratge d'Espígol) del municipi de Tornabous, a partir de l'angle nord-oest de l'esmentada parcel·la. Aquest límit queda definit pels punts 14, 15, 16 i 1, on tanquen la zona declarada.

